

invisible talents!

De maatschappelijke
bijdrage van
80-plussers stimuleren
en zichtbaar maken

Factsheet

“Ieder van ons heeft iets bij te dragen.
Het moet alleen mogelijk zijn om dat te doen.”

OVER DEZE FACTSHEET

Met deze factsheet richten wij ons op organisaties en initiatieven die de maatschappelijke participatie van ouderen een warm hart toedragen. De factsheet is tot stand gekomen binnen het project **invisible talents**, dat deel uitmaakt van het Europese Erasmus+ programma. **Invisible talents** wil de talenten en maatschappelijke bijdragen van ouderen – in het bijzonder van mensen op hoge leeftijd – stimuleren en zichtbaar maken. We doen dit in samenwerking met organisaties en opleidingen op het gebied van zorg en welzijn en maatschappelijke initiatieven met, voor en door ouderen en mensen op (zeer) hoge leeftijd.

In deze factsheet vindt u informatie over de maatschappelijke participatie van ouderen, over ons project **invisible talents** en onze waarden, uitgangspunten en activiteiten. Omdat we daarnaast ook willen inspireren en motiveren, presenteren we enkele voorbeelden van innovatieve ideeën en bijdragen, die laten zien hoe talenten van mensen op hoge leeftijd zichtbaar kunnen worden gemaakt.

De informatie in deze factsheet is gebaseerd op deskresearch en interviews met ouderen, experts, professionals en stakeholders in de vijf aan het project deelnemende landen (zie ook pagina 15). Onze speciale dank gaat uit naar allen die betrokken zijn bij **invisible talents** en hun kennis, ideeën en ervaringen met ons hebben willen delen!

“Meedoen betekent je levend voelen, je nodig voelen,
de zin van het leven ervaren.”

Student aan de Universiteit voor de derde leeftijd (83 jaar), Kaunas, Litouwen

Sociale participatie van ouderen: wat bedoelen we daarmee?

Binnen de sociaalwetenschappelijke literatuur bestaat geen eenduidige definitie van sociale participatie. Sociale ofwel maatschappelijke participatie wordt algemeen beschouwd als een belangrijke dimensie van goed ouder worden.

Binnen het project **invisible talents** definiëren wij sociale participatie als het vermogen om – vanuit eigen interesses, ervaringen en talenten – een betekenisvolle bijdrage te kunnen leveren aan de gemeenschap.

“Sommige mensen willen hun talenten blijven gebruiken, maar veel mensen zeggen ‘ik heb dat al heel lang gedaan en nu is het genoeg: het is tijd voor iets nieuws dat bij mijn leeftijd past’.”

Ervaringsdeskundige (85 jaar), Nederland

Twee zaken zijn van belang als we het hebben over maatschappelijke deelname van ouderen: de heterogeniteit en individuele verschillen binnen deze bevolkingsgroep wat betreft sociale participatie. Net zoals andere leeftijdsgroepen worden ouderen gekenmerkt door uiteenlopende identiteiten, levenservaringen, sociaaleconomische - en gezondheidsverschillen. Deze grote verscheidenheid wordt weerspiegeld in de veelzijdige manieren waarop ouderen participeren in de samenleving. Experts en professionals die wij interviewden, merkten op dat maatschappelijke participatie van ouderen sterk afhankelijk is van biografische factoren. Mensen die al op jongere leeftijd actief zijn, blijken meer geneigd om deze levensstijl ook op latere leeftijd voort te zetten. Ouderen die niet gewend zijn om hun stem en mening te laten horen en hun kennis en talenten in te

zetten, nemen daarentegen minder vaak deel aan activiteiten. Zij hebben daardoor minder gelegenheid om te leren en betrokkenheid, waardering en erkenning te ervaren.

Sociale participatie betekent ook niet voor iedereen hetzelfde. Sommige ouderen zijn geïnteresseerd in het gemeenschapsleven, intermenselijke relaties, en sportieve of culturele activiteiten. Anderen zijn geïnteresseerd in religieuze, spirituele of politieke thema's. Sommigen zijn bereid een actieve rol of verantwoordelijkheid op zich te nemen, terwijl anderen liever deelnemer zijn van hetgeen wordt aangeboden. Ieder mens moet voor zichzelf uitzoeken wat hij/zij wel of niet (meer) wil doen en hoe zijn/haar leven vorm te geven. Het is belangrijk om de mogelijkheden waarover mensen beschikken te koppelen aan hun wensen en dromen.

“Onze leeftijdsgroep groeit gestaag. We hebben jonge mensen veel te bieden.” *Uitgever (80+), Italië*

Waarom is een project als *invisible talents* belangrijk?

Ouderen steun bieden bij hun deelname aan het sociale leven en hun bijdrage zichtbaar maken, is niet alleen een antwoord op de demografische verandering.

Hiermee nemen we het concept van actief en gezond ouder worden en het menselijk streven naar zingeving en waardering serieus.

“Als iedereen iets kan bijdragen en mensen dingen kunnen doen die ze leuk vinden en waar ze goed in zijn, dan wordt samenleven in onze maatschappij een stuk leuker en beter voor iedereen, denk ik. Als sommige groepen worden uitgesloten, heeft dit ook invloed op de kwaliteit van leven van degenen die wel mee kunnen doen.” *Associate professor, afdeling Toegepaste Gerontologie, Hogeschool Windesheim, Nederland*

Demografische verandering

De Europese Unie heeft te maken met een ‘revolutie der langlevendheid’: de levensverwachting neemt toe, evenals het aantal ouderen en het aantal mensen dat een zeer hoge leeftijd bereikt. Recente gegevens laten zien dat het aandeel 80-plussers in de bevolking van de Europese Unie tussen 2017 en 2080 meer dan verdubbelt: van 5,5% tot 12,7% (Eurostat, 2018). Veroudering en langlevendheid zijn daarom niet alleen een individuele, maar ook een maatschappelijke en politieke uitdaging. We moeten er op tijd en op verschillende manieren op voorbereid zijn.

Positieve beelden van veroudering

Naast armoede, slechte gezondheid en een laag opleidingsniveau, kunnen ook vooroordelen en een negatieve beeldvorming over ouderen potentiële obstakels zijn voor een gelijkwaardige maatschappelijke participatie van ouderen. In plaats van de ouderdom als een kans te beschouwen en de bijdrage van ouderen te waarderen, worden ouderen vaak als een last gezien en wordt geen aandacht besteed aan hun zienswijze en potentieel.

Wij zijn ervan overtuigd dat het heel belangrijk is om de grote verscheidenheid van levensstijlen en talenten te weerspiegelen en zichtbaar te maken. Veel ouderen zijn waardevolle leden van hun families en gemeenschappen en spelen een belangrijke sociale rol: ze ondersteunen hun gezin, nemen zorgtaken op zich, doen huishoudelijke taken, zetten hun kennis en vaardigheden in om jonge mensen te helpen en doen vrijwilligerswerk.

Gezondheid en welzijn

Tal van studies hebben aangetoond dat ouderen, die actief deelnemen en bijdragen aan de samenleving, een hogere kwaliteit van leven en een langer en gezonder leven hebben. Bovendien zijn leren en maatschappelijke participatie in het latere leven cruciaal voor iemands gevoel van eigenwaarde, mentale veerkracht en het gevoel opgewassen te zijn tegen de dagelijkse beslommeringen. We zijn ervan overtuigd dat iedereen iets kan betekenen voor de gemeenschap – ongeacht de leeftijd. Men moet slechts de mogelijkheid krijgen om dat te doen.

invisible talents: **waarover gaat dit project?**

invisible talents beoogt de maatschappelijke participatie van ouderen te bevorderen en hun talenten zichtbaar te maken.

“De samenleving heeft ieders talenten nodig.”
Beroepskracht die met en voor senioren werkt, Duitsland

Wat bedoelen we met “talent”?

Het woord “talent” is een sleutelwoord binnen ons project. We vatten dit woord heel breed op en gebruiken het als synoniem voor ervaringen, kennis, capaciteiten en interesses. “Talent” – zoals wij het begrijpen – is meer dan een “gave”: talenten kunnen worden ontwikkeld, (her) ontdekt en gedeeld met de mensen om ons heen.

We nodigen zorginstellingen, sociale dienstverleners, wijk- en buurtcentra en maatschappelijke initiatieven uit, om na te gaan wat in hun organisatie de mogelijkheden zijn voor ouderen en mensen van zeer hoge leeftijd om betrokken te zijn en mee te doen. Ook bieden we ondersteuning om concrete acties te ontwikkelen die de betrokkenheid bevorderen en die de talenten van hun doelgroepen zichtbaar maken.

Zorg- en sociale dienstverleners en maatschappelijke initiatieven hebben ruime ervaring in het werken met en voor ouderen in instellingen, maar ook in wijken en buurten. Desalniettemin zijn talenten van mensen op hoge leeftijd, vooral als zij gezondheidsproblemen hebben, vaak

onzichtbaar. Redenen zijn onder meer schaarse middelen en het veronderstelde grotere potentieel van jongere en fittere ouderen. De talenten van mensen op hoge leeftijd moeten daarom in veel organisaties eerst worden (her) ontdekt.

Erkennen wij de bijdragen van ouderen en zo ja, op welke manier? Hoe kunnen we ouderen ondersteunen bij het (verder) ontwikkelen en benutten van hun talenten? Hoe kunnen we de zichtbaarheid van hun bijdragen, interesses en ervaringen vergroten?

Het partnerschap *invisible talents* wil graag organisaties motiveren om over deze vragen na te denken en eigen, innovatieve antwoorden te vinden.

“Dit idee staat me aan. Het is een soort omdenken. Het gaat er niet om iets voor ouderen te doen, maar om samen iets te doen.”
Docent volwasseneneducatie, Oostenrijk

Hoe gaan we *invisible talents* in praktijk brengen?

Ons Erasmus+ -project is in oktober 2018 gestart en loopt tot september 2020. Wij, de partners in vijf EU-landen (Oostenrijk, Duitsland, Italië, Litouwen, Nederland), willen het volgende realiseren:

We ondersteunen organisaties

We ontwikkelen instrumenten, waarmee organisaties kunnen reflecteren op hun activiteiten, hoe zij betrokkenheid van ouderen bevorderen en hun bijdragen zichtbaar maken. **Invisible talents** medewerkers begeleiden dit individuele reflectieproces en helpen organisaties met

het ontwikkelen van concrete activiteiten. Een online reflectie-instrument zal beschikbaar zijn voor alle geïnteresseerde organisaties.

We verzamelen en presenteren de opgedane ervaringen

De brochure “Iedereen heeft iets te geven” zal voortbouwen op de ervaringen van de organisaties en de ouderen die deelnemen aan het project. Een E-presentatie biedt achtergrondinformatie, inspirerende voorbeelden en praktische hulpmiddelen om de talenten van ouderen in hun gemeenschap en organisaties meer zichtbaar te maken.

Wie kan profijt hebben van *invisible talents*?

We richten ons tot medewerkers en vrijwilligers, werkzaam in de sector zorg- en welzijn, maatschappelijke initiatieven, organisaties en verenigingen die (in co-creatie) met en voor ouderen werken. Zij zijn de sleutelfiguren als het erom gaat ouderen aan te moedigen en te faciliteren. We willen hen inspireren om de talenten van mensen op hoge leeftijd actiever op te sporen en samen met hen ideeën te ontwikkelen hoe deze meer zichtbaar gemaakt kunnen worden.

Het **invisible talents** project is interessant voor:

- ☐ WOONZORGCENTRA
- ☐ WELZIJSORGANISATIES
- ☐ OPLEIDINGEN ZORG & WELZIJN EN TOEGEPASTE GERONTOLOGIE
- ☐ ONTMOETINGSCENTRA, WIJK- EN BUURTHUIZEN
- ☐ MAATSCHAPPELIJKE- EN BURGER-INITIATIEVEN
- ☐ CENTRA VOOR DAGBESTEDING
- ☐ OUDERENORGANISATIES
- ☐ LOKALE PLATFORMS, VERENIGINGEN EN GROEPEN
- ☐ CROSS SECTORAAL WERK (CULTURELE ORGANISATIES & ZORG, WELZIJS-ORGANISATIES)
- ☐ GEMEENTEN/ AFDELING SOCIAAL DOMEIN
- ☐ VOLWASSENENEDUCATIE (BIJV. EEN LEVEN LANG LEREN GROEP)
- ☐ HOVO, HOGER ONDERWIJS VOOR OUDEREN
- ☐ STUDIEKRINGEN50PLUS

“Het is belangrijk om mensen een podium te geven, waar ze kunnen optreden, over zichzelf praten en vragen kunnen stellen. Dan worden ze ook als persoonlijkheid erkend en neemt de waardering in de groep toe. En ouderen worden zelfbewuster.” *Geragogiek-expert, Oostenrijk*

INSPIRATIE - INTERESSANTE PROJECTEN EN INITIATIEVEN

Je hoeft niet opnieuw het wiel uit te vinden als je ouderen wilt stimuleren hun interesses, kennis en talenten in te brengen. Soms is alleen wat inspiratie nodig om je bewust te worden van een probleem, van perspectief te veranderen of innovatieve ideeën te ontwikkelen. Sommige interviewpartners werden alleen al door te praten over het thema ‘onzichtbaar talent’ zo enthousiast dat zij direct met ideeën kwamen over mogelijke initiatieven om kennis en talenten van ouderen te promoten en te ontwikkelen. →

We weten dat er veel meer ideeën zijn over mogelijke activiteiten. Net als individuen die erachter moeten komen wat ze willen of niet meer willen, moeten organisaties ook ontdekken wat bij hun cultuur past en wat er met de beschikbare middelen kan worden gedaan. Het hoeft niet altijd een grote verandering of een uitgebreid project te zijn. Heel vaak maken „kleine“ dingen een groot verschil.

Met dit in gedachten presenteren we nu enkele voorbeelden van goede praktijken: ter inspiratie en om een breder beeld te krijgen. We hopen dat deze voorbeelden uw belangstelling wekken en tot nieuwe ideeën leiden, die het startpunt zijn van een hernieuwd denkproces.

Interesses en bijdragen van mensen die aangesloten zijn bij een vereniging of die in een zorgcentrum wonen, kunnen worden gepresenteerd op een talentenbeurs – of workshop . Ook kunnen vertelcafés voor het vertellen van verhalen, ambachtelijke en Repair cafés of eetcafé’s, ouderen inspireren om bij zichzelf nieuwe talenten te ontdekken of oude vergeten interesses te herontdekken.

Wat als...? Verenigingen en clubs van perspectief zouden veranderen en hun routines anders zouden organiseren; Als de volgende excursie bijvoorbeeld samen met de doelgroep wordt georganiseerd of de interne communicatiemiddelen gebruikt om talenten zichtbaar te maken (bijv. het **Talent van de Maand** op het mededelingenbord, in de interne krant of nieuwsbrief). Een interviewpartner merkte tijdens het gesprek op, dat in de organisatie de focus vaker op barrières en kwetsbaarheden van de cliënt ligt, dan op de mogelijkheden. **Invisible talents** inspireerde haar tot een spontane verandering van perspectief.

Inbreng stimuleren en talent benutten

Of het nu gaat om handwerk of een cultureel initiatief, praktische ondersteuning of het samenbrengen van mensen: de volgende voorbeelden laten verschillende manieren zien waarop sociale participatie van mensen op hoge leeftijd kan worden gepromoot en hun kennis, vindingrijkheid en talent zichtbaar gemaakt.

Individuele Talenten promoten in een Dagverblijf voor Ouderen

Het Senioren Dagverblijf in het Centrum voor Sociale Dienstverlening in Kaunas (Litouwen) is een plek waar individuele talenten worden gepromoot. Een bezoeker schildert bijvoorbeeld graag mandala's. Haar werken werden gepresenteerd op een tentoonstelling in het centrum en op Facebook geplaatst:

www.facebook.com/kaunospc.lt/photos/a.2157908911103080/2196412123919425/?type=3

Modestraat

Maak van je dromen werkelijkheid

Modestraat (Amsterdam Noord), met meer dan 50 vrijwilligers, is een betrokken, creatieve gemeenschap die vanuit een bijzondere thuisbasis het leven van mensen kleurrijker maakt en dromen helpt verwezenlijken. Dit wordt gedaan door hen in contact te brengen met kunst, cultuur en creativiteit en door bijzondere ontmoetingen teweeg te brengen. Sweet 70 is een community voor senioren met een nieuwe kijk op ouder worden, die actief is binnen Modestraat. Bijvoorbeeld het krijgen van een make-over, een foto om je grootste droom uit te beelden en een trip down memory lane naar een plek die een grote betekenis heeft gehad in je leven. Dit in co-creatie met de creatieve professionals van De Modestraat, zoals het glossy magazine Sweet Seventy, een blad voor, door en over 70+ ouderen uit Amsterdam-Noord. Voor meer informatie, kijk op: www.broedstraten.nl/modestraat

Midden in het Leven

De “Midden in het Leven” groepen richten zich op een combinatie van geheugen – en fysieke oefeningen. De groepsleiders (vrijwilligers, veelal vrouwen) helpen de deelnemers om hun veelzijdige levenservaringen voor het voetlicht te brengen, op waarde te schatten en te benutten. Zo is deze theatergroep meer dan tien jaar geleden gestart. Naast denken en bewegingsoefeningen en alledaagse competenties, worden – afgestemd op de interesses en wensen van de deelnemers – verschillende thema's opgepakt of gemeenschappelijke activiteiten uitgevoerd. Zo ontdekte een groep de liefde voor het toneelspel. Met elkaar werkten zij aan een uitvoering van het sprookje Repelsteeltje van de gebroeders Grimm, droegen kostuums en rekwisieten aan en maakten zelf het decor. Al tien jaar lang brengen zij met veel plezier hun eigen versie van sprookjes, onder andere in de kinderopvang, de parochie en in verzorgingshuizen. Het oudste lid van het theatergezelschap is 93 jaar en speelde tot twee jaar geleden de hoofdrol als Repelsteeltje. Voor meer informatie zie: www.kath-kirche-kaernten.at/dioezese/detail/C2738/seniorinnenbildung (alleen in het Duits)

Vakantie zonder Koffer

Op de 4e dinsdag van elke maand worden met name mensen van (zeer) hoge leeftijd uitgenodigd voor een trip van een halve dag in de omgeving met korte toegangswegen en een beknopt sightseeing programma. Vooral mensen met beperkte mobiliteit of zichtbeperkingen kunnen op deze manier een middag buiten de eigen vier muren doorbrengen. Lopen hoeft niet, maar mag voor wie dat wil. In elk geval wordt een bestemming binnen een straal van maximaal 100 kilometer uitgekozen, waar veel te zien is, maar die ook geen al te grote fysieke uitdaging is. Rollators en rolstoelen kunnen worden gebruikt, en degenen die niet mobiel zijn, worden thuis opgehaald. www.langen.de/de/urlaub_ohne_koffer.html

Actieve Ouderen

Dit initiatief omvat workshops, conferenties en een dialoog tussen lokale autoriteiten en ouderen. Zo kan een gemeenschap ontstaan waarin ouderen een belangrijke rol spelen als deskundigen en aanjagers op het gebied van 'kwaliteit van leven'. Bij de activiteiten gaat het onder andere om een uitwisseling van talenten op basis van de levenservaringen van de oudere en zeer oude deelnemers, culinaire reizen, een op ouderen afgestemde fysieke

training, zichtbaarheid in de media, naast het verzamelen van ideeën en voorstellen voor een leeftijdsvriendelijk gemeentelijk beleid. Het initiatief wordt ondersteund door de regionale Overheid Emilia-Romagna, de provincie Bologna en lokale organisaties op het gebied van ouderen en sociaal beleid. Meer informatie over dit initiatief (in Italiaans): www.anzianiattivi.it/Engine/RAServePG.php/P/25221ANZ0609/T/Il-progetto

De zichtbaarheid vergroten

In de gesprekken die wij met ouderen, experts en beroepskrachten hadden, bleek dat er in alle partnerlanden al veel interessante initiatieven zijn. Maar toch zijn de bijdragen van mensen op (zeer) hoge leeftijd nauwelijks of helemaal niet zichtbaar. De volgende voorbeelden tonen enkele creatieve initiatieven waarbij de aandacht wordt gericht op de individuele talenten, interesses en capaciteiten van mensen op (zeer) hoge leeftijd.

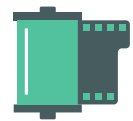

Speciale Prijs Vrijwilligerswerk op hoge Leeftijd

De vrijwillige inzet van een 89-jarige vrouw werd in oktober 2018 door de stad Maintal gewaardeerd met een speciale prijs tijdens een prijsuitreiking voor vrijwilligerswerk. De jury oordeelde: “Ze is onlosmakelijk verbonden met de ‘Maintaler Tanztee’ (een danscursus). Ze slaagt erin om ouderen aan te moedigen om een sport te beoefenen en contacten te leggen.” Maar de beslissende factor voor de jury was dat mensen tot op hoge leeftijd een grote vitaliteit en een hoge mate van inzet en betrokkenheid laten zien. Voor meer informatie over de prijs, zie (in Duits): www.maintal.de/seite/332642/engagiert!-2018-maintal-sagt-danke-für-soziales..html

Fotografie: Project Zenna

Zenna is een lopend project in Nederland dat aan mensen ouder dan 70 jaar gratis professionele fotoshoots biedt. Het project is bedacht en wordt onder leiding van Zenna Aydin uit Deventer uitgevoerd. De foto's werpen een licht op de schoonheid en kracht van de ouderdom en leveren krachtige beelden van oudere mensen op. Professionele fotografen organiseren deze fotoshoots door heel Nederland en de foto's zijn op verschillende tentoonstellingen te bekijken. Geïnteresseerd in het project en de foto's? Neem een kijkje op Facebook www.facebook.com/projectzenna/ of de volgende video: www.facebook.com/zennure.tug/videos/10219023105755112/

Welkom bij de Pasta Oma's

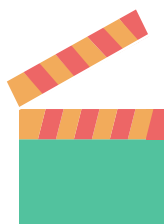
Een aanrader voor alle pastaliefhebbers: op hun YouTube-kanaal laten Italiaanse “nonne” hun kijkers in een wekelijkse les zien hoe je traditionele pastagerechten maakt. Wil je de smaak te pakken krijgen, kijk dan op het volgende YouTube-kanaal: www.youtube.com/user/pastagrannies

Film “En Elk Leven is Anders”

De documentaire “En Elk Leven is Anders” (“Und jedes Leben ist anders”) van Janina Wegscheider en Martin Lasinger, gefinancierd door het Oostenrijkse ministerie van Arbeid, Sociale zaken, Gezondheid en Consumentenbescherming, toont de diversiteit van levens van vijf 85-jarige vrouwen en mannen. Het benadrukt hoe en tot op welke hoogte zorgverleners mensen met gezondheidsproblemen kunnen helpen om een zinvol, gezond en waardig leven te leiden. Sinds 2010 worden in alle provincies filmvertoningen en discussies over “actief ouder worden” gehouden. Een korte beschrijving in het Engels is te vinden op de website van “Crossing Europe”, filmfestival Linz (Archief): www.crossingeurope.at/archiv/filme-2010/film/und-a-jeds-leben-is-anders.html

In het project *invisible talents* zetten wij ons in voor het uitwisselen van innovatieve ideeën. Bent u geïnteresseerd in een regelmatige update van onze projectactiviteiten of voor verdere inspiratie, neem dan een kijkje op onze website: www.invisible-talents.eu

Korte film “De Zegen van de Ouderdom”

Deze zeer ontroerende korte film over het leven in een verzorgingshuis (geregisseerd door Jenny Schweitzer) toont onvergetelijke gezichten, inspirerende woorden en inkijkjes in levens die het leven ten volle tot het einde hebben geleefd. De video is beschikbaar op:

www.vimeo.com/306408994

Voorstelling “Lente”

Het project “Danslaboratorium” wordt sinds 2013 uitgevoerd in Kaunas, Litouwen. Als onderdeel van dit initiatief werd de voortelling “Lente” gepresenteerd, gemaakt door ouderen van het Kaunas Generatiehuis en professionele dansers. De activiteiten werden gepromoot op de Facebookpagina van de organisatie. Foto's en een video van de voorstelling zijn te zien op deze website: www.menasgerovei.lt/pavasaris.html

Literatuur

- European Commission. Eurostat (2018): Population structure and ageing. Past and future Population ageing trends in the EU. www.ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Population_structure_and_ageing#The_share_of_elderly_people_continues_to_increase (21.02.2019).
- Mopact (2013): Mobilising the potential of active ageing in Europe project. www.mopact.group.shef.ac.uk (21.02.2019).
- Stiehr, K. et al. (2015): Valuing and valorizing the knowledge and skills of people 80+. European Synthesis Report. www.act-80plus.eu/wp-content/uploads/2015/04/European_Synthesis_Report.pdf (21.02.2019).
- United Nations Economic Commission for Europe (UNECE) (2012): Policy Brief on Ageing No. 18. Older persons in rural and remote areas. www.unece.org/population/ageing/policybriefs.html (21.02.2019).
- United Nations Economic Commission for Europe (UNECE) (2017): Older persons in rural and remote areas. www.unece.org/population/ageing/policybriefs.html (21.04.2019).
- Van der Pas, S., Galenkamp, H. (2015): Health and social participation of older people in Europe. Stichting Geron.

Links

- AGE Platform Europe
www.age-platform.eu
- Erasmus+ project Active 80+: *De kennis en kunde van de oudste generaties erkennen en waarderen* www.act-80plus.eu

Ons partnerschap

De volgende auteurs hebben een bijdrage geleverd aan deze publicatie:

Nationale coördinatie

ISIS Sozialforschung · Sozialplanung · Politikberatung (DE)

Lamia Chérif en Karin Stiehr

cherif@isis-sozialforschung.de en

stiehr@isis-sozialforschung.de

www.isis-sozialforschung.de

Lunaria (IT)

Sergio Andreis

andreis@lunaria.org

www.lunaria.org

Stichting Bij de Tijd

Chloe Butler en Laura Christ

chloe.e.butler@outlook.com en

laura.christ@xs4all.nl

www.stichtingbijdetijd.nl

Vytautas Magnus University (LT)

Departement Sociaal Work, Faculteit Sociale Wetenschappen

Rasa Naujaniene en Lina Danuseviciene

rasa.naujaniene@vdu.lt en

lina.danuseviciene@vdu.lt

www.vdu.lt

Europese & nationale coördinatie

queraum. kultur- und sozialforschung (AT)

Anita Rappauer en Michael Stadler-Vida

rappauer@queraum.org en

stadler.vida@queraum.org

www.queraum.org

**Het project wordt ondersteund door
AGE Platform Europe.**

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Dit project wordt gefinancierd met de steun van de Europese Commissie. De verantwoordelijkheid voor deze publicatie (mededeling) ligt uitsluitend bij de auteur(s); de Commissie kan niet aansprakelijk worden gesteld voor het gebruik van de informatie die erin is vervat.

Impressum

Deze Factsheet is 'Intellectual Output' ontwikkeld binnen het Erasmus+ project *De maatschappelijke bijdrage van 80-plussers stimuleren en zichtbaar maken*, in het kader van Kernactie 2: "Samenwerking met het oog op innovatie en goede praktijken", Project website: www.invisible-talents.eu

Gepubliceerd door: queraum.
kultur- und sozialforschung

Design: Verena Blöchl

Photos: sol haring film, Caro Bonink

invisible-
talents.eu